

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ДОПУСКУ ДО ВИКОНАННЯ ДЕЯКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ОЦІНКОЮ ТОРГОВОЇ ЯКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКО-СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ У ПОЛЬЩІ

Охорона життя і здоров'я споживачів продуктів харчування вимагає проведення ряду організаційно-правових дій. У статті автори розглянули основні організаційно-правові рішення, які застосовуються в Польщі для забезпечення якості сільськогосподарсько-споживчих товарів, яка вимагається відповідно до харчового законодавства. Крім того, представлено законодавчі вимоги до осіб, які клопочуться про надання повноважень експерта з питань якості сільськогосподарсько-споживчих товарів.

Ключові слова: харчове законодавство, торгова якість сільськогосподарсько-споживчих товарів, оцінка торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів.

Охрана жизни и здоровья потребителей продуктов питания требует проведения ряда организационно-правовых действий. В статье авторы рассмотрели основные организационно-правовые решения, применяемые в Польше для обеспечения качества сельскохозяйственно-потребительских товаров, необходимого согласно пищевому законодательству. Кроме того, указали законодательные требования к лицам, ходатайствующим о предоставлении полномочий эксперта по вопросам качества сельскохозяйственно-потребительских товаров.

Ключевые слова: пищевое законодательство, торговое качество сельскохозяйственно-потребительских товаров, оценка торгового качества сельскохозяйственно-потребительских товаров.

Вступ. Одним із завдань Європейського Союзу є охорона життя і здоров'я споживачів. У польському законодавстві видано ряд законодавчих актів, які регулюють питання якості промислових і харчових продуктів. Вони розроблені внаслідок виконання ст. 153 Договору про заснування Європейського Співтовариства¹. Відповідно до нього, з метою реалізації інтересів споживачів і

¹ Договір про заснування Європейського Співтовариства (Офіційний вісник № 90, поз. 864/2, за 2004 рік з подальшими змінами).

забезпечення високого рівня захисту прав споживачів, Співтовариство сприяє захисту здоров'я, безпеки та економічних інтересів споживачів, а також підтримці їх права на інформацію, освіту та самоорганізацію з метою захисту їх інтересів. Виконання завдань, визначених в згадуваних законодавчих актах, вимагає впорядкованості юридичних регулювань щодо продуктів харчування. Слід відзначити, що оздоровча якість продуктів харчування [1], фізична доступність продуктів харчування [2], а також економічна доступність продуктів харчування [3] є предметом зацікавлення вчених, які займаються харчовою безпекою. Питаннями якості продуктів харчування опікуються також спеціалісти в галузі гігієни продуктів харчування, яка займається поєднанням умов, виконання яких необхідне для захисту продуктів харчування від контамінантів, шкідливих для здоров'я, і заражень хвороботворними мікроорганізмами, псування, змін, які ведуть до зниження поживності. Вона охоплює санітарно-гігієнічні умови, яких необхідно дотримуватися як під час виробництва продуктів харчування, так і зберігання, транспортування, переробки та підготовки до споживання [4].

Як підкреслюється у галузевій літературі, оздоровча якість продуктів харчування залежить, в першу чергу, від поживних речовин, які містяться в них, проте чималий вплив мають також сторонні речовини, наявність яких може створювати значний ризик для здоров'я людини [5].

У Польщі основним законодавчим актом, який регулює питання якості промислових товарів, є закон від 12 грудня 2003 р. "Про загальну безпеку продуктів"². Закон визначає загальні вимоги, щодо безпеки продуктів, обов'язки виробників і дистриб'юторів в сфері безпеки продуктів, а також принципи і порядок ведення нагляду, з метою забезпечення безпеки продуктів, введених на ринок. Відповідно до ст. 4 пункту 1 безпечним продуктом вважається такий продукт, який в нормальних або інших умовах його використання, які можна в обґрунтований спосіб передбачити, з врахуванням часу користування продуктом, а також залежно від виду продукту, способу введення в дію та вимог щодо установки і обслуговування, не несе ніякої небезпеки для споживачів або створює незначний ризик, який не впливає на його нормальну експлуатацію та враховує високий рівень вимог до охорони здоров'я і життя людини. В свою чергу, відповідно до пункту 2 даної статті під час оцінки безпеки продукту враховується:

² Закон від 12 грудня 2003 р. "Про загальну безпеку продуктів" (Законод. вісник 09.151.1219 з подальшими змінами).

- 1) характеристика продукту, включаючи його склад, упаковку, інструкцію монтажу і запуску, а також, беручи до уваги вид продукту, інструкцію встановлення та обслуговування;
- 2) вплив на інші продукти, якщо можна в обґрунтований спосіб передбачити, що він буде використовуватися в поєднанні з іншими продуктами;
- 3) зовнішній вигляд продукту, його маркування, попередження та інструкція щодо його використання і утилізації та будь-яка інша інформація для споживача, що стосується продукту;
- 4) категорії споживачів, які піддаються ризику у зв'язку з використанням продукту, особливо діти і люди похилого віку.

Слід зазначити, що відповідно до законодавчих актів, ст. 2 даного закону має застосування до:

- 1) продуктів, для яких окремі законодавчі акти не визначають детальні вимоги щодо безпеки;
- 2) ризиків, пов'язаних з продуктами, для яких окремі законодавчі акти визначають детальні вимоги щодо безпеки, якщо ці ризики не підпадають під окремі законодавчі акти.

Записи цього закону, а саме ст. 10 пункт 2-6 – ст. 33 Закону, мають застосування до товарів, для яких окремі законодавчі акти визначають детальні вимоги до безпеки, – в сфері, в якій це не регулюється окремими законодавчими актами. Закон не поширюється на пристрої, які використовуються для надання послуг споживачам, зокрема на техніку, якою споживачі переміщуються або подорожують, сервісне обслуговування якої проводить постачальник послуг. Отже, це означає, що оскільки торгова якість сільськогосподарсько-споживчих товарів регулюється законом від 21 грудня 2000 р. “Про торгівлю якість сільськогосподарсько-споживчих товарів”³, то якість цих товарів не підлягає закону “Про загальну безпеку продуктів”, хіба що цей законодавчий акт регулює питання, не врегульовані в законі “Про торгівлю якість сільськогосподарсько-споживчих товарів”.

Дозвіл на проведення заходів, пов'язаних з оцінкою торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів

Відправною точкою для аналізу повноважень до здійснення діяльності, пов'язаної з оцінкою торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів, є визначення поняття торгової

³ Закон від 15 грудня 2008 р “Про Торгову інспекцію” (Офіційний вісник 09.151.1219 з подальшими змінами).

якості сільськогосподарсько-споживчих товарів. Відповідно до ст. 3 пункту 1 закону “Про торгіву якістю сільськогосподарсько-споживчих товарів” сільськогосподарсько-споживчі товари – це сільськогосподарські продукти, лісові дари, дичина, морські і прісноводні організми у вигляді сировини, напівфабрикатів і готової продукції, отриманої з цієї сировини і напівфабрикатів, у тому числі продукти харчування. У свою чергу, в пункті 5 даної статті визначається торгова якість, тобто характеристика сільськогосподарсько-споживчих товарів, що стосуються її органолептичних, фізико-хімічних та мікробіологічних характеристик в сфері технології виробництва, розміру або ваги та вимоги, що виникають із способу виробництва, упакування, презентації і маркування, не охоплені санітарними, ветеринарними або фітосанітарними вимогами. Слід підкреслити, що відповідно до цього закону, введені до обігу сільськогосподарсько-споживчі товари повинні відповідати вимогам щодо торгової якості, якщо в законодавчих актах про торгіву якістю такі вимоги визначені, а також додатковим вимогам до цих статей, якщо виробник оголосив про їх виконання. Визначення вимог в сфері торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів може відбутися, зокрема, шляхом визначення їх класу якості. Відповідно до пункту 1 ст. 21 Закону контроль торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів та умов зберігання і транспортування цих товарів має на меті перевірку, чи:

- 1) сільськогосподарсько-споживчі товари відповідають вимогам торгової якості, визначеним в законодавчих актах про торгіву якістю та додатковим вимогам щодо цих товарів, якщо виробник оголосив про їх виконання;
- 2) сільськогосподарсько-споживчі товари зберігаються або транспортуються таким чином, щоб забезпечити збереження відповідної торгової якості;
- 3) кількість і якість сільськогосподарсько-споживчих товарів, які зберігаються, відповідає узгодженим умовам зберігання.

Контроль охоплює щонайменше одну з-посеред наступних діяльностей:

- 1) перевірку документів для ідентифікації сільськогосподарсько-споживчих товарів, сертифікатів якості, результатів лабораторних досліджень та інших документів, які підтверджують його торгіву якістю;
- 2) перевірку упакування, маркування, вигляду сільськогосподарсько-споживчих товарів та умов їх зберігання і транспортування;

- 3) візуальний огляд сільськогосподарсько-споживчих товарів;
- 4) відбір проб і виконання лабораторних досліджень;
- 5) визначення класу якості сільськогосподарсько-споживчого товару;
- 6) перевірку способу виробництва сільськогосподарсько-споживчих товарів або правильності перебігу технологічного процесу, якщо це виникає з окремих законодавчих актів (пункт 2).

У свою чергу, відповідно до пункту 3 цього законодавчого акту забезпечення контролю торгової якості фруктів і овочів, вирощених і доставлених в даному господарському році переробним підприємствам, як це визначено в законодавчих актах про організацію ринку фруктової і овочевої переробки, відбувається на підставі плану контролю, узгодженого з Головою агентства з реструктуризації і модернізації сільського господарства, за пропозицією директора регіонального відділу Агентства з реструктуризації і модернізації сільського господарства, компетентного за місцем знаходження переробного підприємства або організації.

На підставі даного закону можна виділити дві групи осіб, які можуть здійснювати контроль торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів. Першу з них становлять, відповідно до ст. 24 Головний інспектор, воєvodські інспектори та уповноважені ними працівники Інспекції торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів. Другу групу становлять, на підставі ст. 35 пункту 1 Закону, особи, які виконують завдання, зазначені в ньому. Згідно з чинною редакцією цього закону, відбір проб, визначення класів торгової якості або способу виробництва визначених сільськогосподарсько-споживчих товарів, на замовлення зацікавлених підприємців можуть, окрім працівників Інспекції, здійснювати лише особи, вписані в реєстр експертів, далі звані "експертами". В реєстр експертів можуть бути внесені особи:

- 1) які мають практичні і теоретичні знання в області принципів класифікації, способу виробництва або відбору проб сільськогосподарсько-споживчих товарів даного виду, підтверджені зданим іспитом, або
- 2) щодо яких рішення про визнання кваліфікації, видане на підставі законодавчих актів про принципи визнання професійних кваліфікацій, набутих в країнах-членах ЄС, набуло чинності (пункт 2 ст. 35).

Іспит, про який йде мова в пункті 2 підпункті 1, необхідно складати через кожні 3 роки перед кваліфікаційною комісією, призначеною Головним інспектором. Реєстр експертів веде відповідно до спеціалізації за видами сільськогосподарсько-

споживчих товарів компетентний воєводський інспектор за місцем проживання експерта або у випадку осіб, які не мають місця проживання на території Республіки Польща, – компетентний воєводський інспектор Мазовецького воєводства. Рішення про внесення, відмову внесення або викреслення з реєстру експертів видає воєводський інспектор, який веде реєстр експертів. Особі, внесеній до реєстру експертів, воєводський інспектор видає свідоцтво про реєстрацію та іменну печатку. Експерти, про яких йде мова, відповідно до пункту 1 ст. 36 складають протокол за результатами проведеної діяльності. При цьому для визначення класів якості туш забійних тварин допускається складання протоколів у вигляді комп'ютерної роздруковки. Крім того, протокол необхідно подати керівнику установи, в якій ведеться діяльність. Законодавець надає керівнику установи право вносити до протоколу свої зауваження. Відсутність зауважень необхідно зазначити в протоколі. Протокол необхідно оформити щонайменше в 2 примірниках. Один примірник протоколу залишається у керівника установи, в якій проводиться контроль. Протокол зберігається принаймні рік від дати його оформлення, за винятком протоколу з надання класу свинячим тушам, який зберігається протягом 4 тижнів, від дати його оформлення.

Законодавець визначає також випадки, в яких настає виключення з реєстру експертів. Це врегульовує ст. 37 Закону. Відповідно до пункту 1 даної статті виключення з реєстру експертів настає через 3 роки від дати здачі іспиту, про який йде мова в ст. 35 пункті 2а, за винятком, якщо до цього часу особа повторно складе такий іспит. Крім того, виключення з реєстру експертів до закінчення 3 років від дати складання іспиту, про який йде мова в ст. 35 пункту 2а, відбувається у випадках:

- 1) смерті;
- 2) засудження вироком, який набрав чинності, за злочин, скоєний умисно;
- 3) відмови, поданої експертом;
- 4) недотримання діючих законодавчих актів щодо виконуваної діяльності;
- 5) виявлення очевидної некомпетентності або недбайливості під час виконання обов'язків;
- 6) необґрунтована відмова проведення класифікації сільськогосподарсько-споживчих товарів;
- 7) недобросовісного і упередженого виконання обов'язків.

Потрібно підкреслити, що виключення з реєстру експертів у випадках, про які йде мова в пункті 1 і пункті 2 підпункті 1, відбувається в силу закону, без видання рішення.

Законодавець зобов'язав міністра сільського господарства визначити своїм наказом:

- 1) спосіб проведення іспитів, про які йде мова в ст. 35 пункті 2, а також в ст. 22 пункті 2 підпункті 2, спосіб призначення і склад кваліфікаційної комісії, розмір заробітної плати її членів та зразки свідоцтв про внесення до реєстру експертів, іменної печатки експертів і протоколів, про які йде мова в ст. 36, з метою забезпечення ретельного і об'єктивного контролю сільськогосподарсько-споживчих товарів;
- 2) ставки оплати за навчання експертів, а також за кваліфікаційні іспити на експертів з урахуванням фактичних витрат на проведення навчання та іспитів.

5 лютого 2003 р. міністр сільського господарства та розвитку сільських районів видав постанову в справі набуття повноважень до здійснення певних видів діяльності, пов'язаних з оцінкою торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів та документування цієї діяльності⁴. Постанова визначає:

- 1) спосіб проведення іспиту, про який йде мова в ст. 22 пункті 2 підпункті 2 закону від 21 грудня 2000 р. "Про торгову якість сільськогосподарсько-споживчих товарів", далі званого "іспитом для працівників";
- 2) спосіб проведення іспиту, про який йде мова в ст. 35 пункті 2 закону від 21 грудня 2000 р. "Про торгову якість сільськогосподарсько-споживчих товарів", далі званого "кваліфікаційним іспитом на експерта";
- 3) спосіб призначення і склад кваліфікаційної комісії;
- 4) розмір заробітної плати членів кваліфікаційної комісії;
- 5) зразок свідоцтва про внесення в реєстр експертів;
- 6) зразок іменної печатки експерта;
- 7) зразки протоколів з діяльності, яку ведуть експерти;
- 8) ставки оплати за навчання експертів та за кваліфікаційні іспити на експертів.

Слід зазначити, що відповідно до пункту 1 § 2 постанови про призначення кваліфікаційної комісії для проведення іспиту для працівників пропозицію до Головного інспектора торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів, далі званого "Головним інспектором", подає компетентний за місцем працевлаштування

---

⁴ Постанова міністра сільського господарства та розвитку сільських районів від 5 лютого 2003 р. "Про набуття повноважень на здійснення певних видів діяльності, пов'язаних з оцінкою торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів та документування цієї діяльності" (Законодавчий вісник 03.35.300 з подальшими змінами).

працівника, воєводський інспектор торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів. Важливо, що іспит для працівників проводиться у формі тесту, опрацьованого Головним інспектором, а також, що іспит для працівників вважається зданим, якщо екзаменований отримає принаймні 70% від максимальної кількості балів. На підставі пункту 1 § 3 про призначення кваліфікаційної комісії для переведення кваліфікаційного іспиту на експерта пропозицію до Головного інспектора подає компетентний за місцем проживання особи, яка клопочеться про внесення в реєстр експертів, воєводський інспектор торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів. Особа, яка має намір скласти кваліфікаційний іспит на експерта, вносить оплату за цей іспит перерахунком грошей на банківський рахунок Головної інспекції торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів. Кваліфікаційний іспит на експерта складається з:

- 1) письмового іспиту, який проводиться в формі тесту, метою якого є перевірка ознайомленості з законодавчими актами щодо виробництва і обігу сільськогосподарсько-споживчих товарів, в тому числі надання класів якості, способу виробництва і відбору проб визначених сільськогосподарсько-споживчих товарів та з принципами діяльності експерта;
- 2) практичного іспиту, який має на меті перевірку правильності виконання завдань, пов'язаних з наданням класів якості, способу виробництва, відбору проб визначених сільськогосподарсько-споживчих товарів, а також правильності підготовки протоколів з проведеної діяльності.

Головний інспектор затверджує комплект тестових питань та практичних завдань, опрацьованих кваліфікаційною комісією, а оцінка з письмового іспиту визначається у формі балів таким чином:

- 1) правильна відповідь – один бал;
- 2) неправильна відповідь або відсутність відповіді – нуль балів.

Необхідною умовою здачі іспиту є отримання з письмового іспиту принаймні 70% від максимальної кількості балів, що обумовлює допуск до практичного іспиту, та здачу практичного іспиту. Практичний іспит вважається зданим у випадку отримання екзаменованим позитивної оцінки, поставленої більшістю складу комісії.

Висновки. Охорона здоров'я споживачів регулюється законом про харчування. Однак слід зазначити, що з метою забезпечення належного виконання норм, які в ньому містяться, необхідно створити відповідні інституції та готувати висококваліфікованих

фахівців. У Польщі час від часу трапляються харчові отруєння, джерелом яких є продукти харчування. Тому важливо, щоб особи, відповідальні за контроль продуктів харчування, були належним чином сертифіковані. На підставі питань, проаналізованих в статті, можна зробити висновок, що польське законодавство повною мірою і у відповідальний спосіб регулює питання повноважень, необхідних для оцінки торгової якості сільськогосподарсько-споживчих товарів. Це, в свою чергу, гарантує правильне виконання як державних законодавчих актів, так і законодавчих актів Євросоюзу щодо охорони здоров'я споживачів продуктів харчування.

Список використаних джерел

1. Чапка М. Якість продуктів харчування як одна з умов харчової безпеки / М. Чапка // Проблеми екології. – № 1. – 2005. – WSEiA – GWSP, Битом – Мисловице, 2005.
2. Чапка М. Фізична доступність продуктів харчування як одна з умов харчової безпеки / М. Чапка // Проблеми екології. – № 2. – 2005. – WSEiA – GWSP, Битом – Мисловице, 2005.
3. Чапка М. Економічна доступність продуктів харчування як одна з умов харчової безпеки / М. Чапка // Проблеми екології. – № 3. – 2005. – WSEiA – GWSP, Битом – Мисловице, 2005.
4. Основи гігієни [за ред. Марцінковскі Й.]. – Вроцлав: VOL-UMED, 1997.
5. Харчування людини. Основи науки про харчування [за ред. Гавенцкі Й., Гриневецкі Л.]. – Варшава: Наукове Видавництво PWN, 2000.

Health and life protection of food consumers requires a number of organizational and legal activities. In the article, the authors present the fundamental legal and organizational responses applied in Poland in order to ensure the quality of food and agricultural products regulatory – required by food laws. Moreover, legal requirements concerning the candidates willing to acquire the license of expert in commercial quality of agricultural and food products are explained .

Keywords : food law, commercial quality of food and agricultural products, control of the commercial quality of food and agricultural products.

Отримано: 8.11.2011 р.